

تیر پیشنهادی: مدیریت صحیح فرآیند تحقیق و پژوهش

مدیریت صحیح فرآیند تحقیق و پژوهش

هر ساله در هفته پژوهش، در اغلب سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با حوزه پژوهش، مراسم، بزرگداشت‌ها و جشنواره‌های پژوهشی برگزار می‌گردد. در این راستا جشنواره تقدیر از پژوهشگران و فناوران برتر کشور نیز در روز شنبه ۲۵ آذرماه سال جاری برگزار و از پژوهشگران برتر سازمانها و دستگاه‌های اجرایی کشور تقدیر به عمل آمد. ضمن آن که مروری بر نرخ تولید علمی کشور، از منظر تعداد مقالات بین‌المللی منتشره، نیز گویای حرکت کشور در این مسیر در سالیان اخیر است. بر این اساس به نظر می‌رسد نگاهی به برخی جنبه‌های ضروری و قابل توجه در حوزه تحقیق و پژوهش در چنین فضایی قابل توجه باشد.

تحقیق را می‌توان فرایندی گام به گام و نظام مند در جهت حل مسئله‌ای خاص و یا به عبارت گسترده‌تر، فرایندی برنامه‌ریزی شده، هوشیارانه، نظام‌مند و قابل اعتماد برای کشف حقایق، درک عمیق‌تر مسائل و پاسخگویی و رفع نیازهای زمینه‌ای خاص تعریف نمود. اهمیت پژوهش از آن ناشی می‌شود که نوع و سطح فعالیت‌های پژوهشی یکی از شاخص‌های اصلی توسعه و پیشرفت است و موفقیت در فعالیت‌های مربوط به توسعه صنایع، کشاورزی، خدمات و... تا حدود زیادی به گسترش فعالیت‌های پژوهشی بستگی دارد. در واقع پژوهش یکی از محورهای مهمی است که ضامن پیشرفت و توسعه پایدار کشورها به شمار می‌آید.

موفقیت در مسیر تحقیق و پژوهش مستلزم مدیریتی صحیح بر این فرآیند از آغاز تا پایان است. اگر فرآیند یک تحقیق شامل مراحل شناسایی و تعریف مسئله، طراحی روش تحقیق، انجام تحقیق و نتیجه‌گیری تعریف شود، موفقیت در حل مسئله به عنوان هدف اصلی هر فعالیت تحقیقی منوط به دقت نظر در کلیه این مراحل است.

گام نخست به شناسایی دقیق مسائل نیازمند تحقیق مربوط است. همان‌طور که انیشتین معتقد است، تعریف دقیق یک مسئله، نیمی از حل آن را شامل می‌شود. از این رو شناسایی نیازهای تحقیقاتی در تمامی

سازمانهای اجرایی کشور اولین گام مهم و ضروری برای نتیجه‌گیری بهتر از تحقیقات است. نگاهی دقیق و عارضه شناسانه به عرصه‌های مختلف اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، صنعتی، ورزشی و غیره گویای آن است که می‌توان با صرف توانی محدود، برخی مسائل اصلی این حوزه‌ها را شناسایی و حل آنها را از مسیر تحقیقات علمی دنبال نمود. این همان دیدگاهی است که بسیاری از سیاست‌گذاران کشور نیز آن را جهت‌مند و هدفدار نمودن تحقیقات نامیده و بر آن تاکید داشته‌اند. در واقع به نظر می‌رسد تمامی سازمانها و دستگاههای اجرایی کشور باید با تاکید بر کاربردی نمودن تحقیقات، مسائل موجود در حوزه‌های ذیربط خود را دقیقاً شناسایی و برای حل علمی آنها برنامه‌ریزی نمایند. در زمینه تحقیقات بنیادی و پایه‌ای نیز، که بیشتر در حوزه فعالیت‌های نهادهای علمی کشور نظیر دانشگاه‌ها و موسسات پژوهشی قرار دارد، باید تاکید سیاستگذاری و تصمیم‌گیرندگان در مرتبه اول و محققان و پژوهشگران در مرتبه دوم بر ارائه نظریات، دیدگاه‌ها و توسعه مدل‌ها و الگوهای بومی قرار داشته باشد. مسئله‌ای که با وجود روند رو به رشد مقالات علمی منتشره در کشور، می‌توان لزوم تاکید بر این موضوع را از محل کمبود مدل‌های توسعه یافته بومی احساس نمود. در بحث طراحی روش تحقیق نیز با توجه به دامنه گسترده انواع روشهای تحقیق که هر یک متناسب با موضوعات متفاوتی می‌باشند، باید نسبت به طراحی و پایه‌ریزی دقیق تحقیقات اقدام نمود. در سالهای اخیر واحد درسی روش تحقیق در اغلب رشته‌های دانشگاهی طراحی و ارائه می‌شود. برگزاری چنین دوره‌هایی در تمامی سازمانها و موسسات پژوهشی نیز می‌تواند گام مناسبی برای بهبود و تقویت این امر باشد.

در مرحله سوم از فرآیند مدیریت تحقیق، بحث اجرای آن مطرح می‌گردد. هر ساله سازمانها بخشی از بودجه خود را تحت عنوان بودجه پژوهشی تصویب می‌نمایند. با این وجود به نظر می‌رسد ساز و کارهای نظارت بر جذب و نحوه و محل صرف این بودجه نیاز به اصلاحاتی داشته باشد. نگاهی به برخی کشورهای پیشرفته گویای آن است که حتی در شرایط رکود اقتصادی، بودجه‌های پژوهشی با تغییرات اندکی مواجه بوده‌اند. با این وجود در بسیاری از موارد، محل صرف بودجه‌های پژوهشی در سازمانها با تردید مواجه است. در کنار این امر، مسئله برنامه‌ریزی پژوهشی نیز مطرح می‌گردد. هر ساله بسیاری از سازمانها در کشور، محورهای تحقیقاتی و مطالعاتی خود را مطرح می‌نمایند. با این وجود میزان تحقق این برنامه‌ها نیز در بسیاری از شرایط با سوال مواجه است. مسئله محور شدن تحقیقات و هدایت آنها در مسیر حل مسائل و مشکلات موجود، دیدگاهی است که مدیران را به پیگیری دقیق‌تر برنامه‌های این حوزه تشویق می‌نماید. دیدگاهی که رواج آن هم بر عهده مدیران و سیاست‌گذاران سازمانها و هم مجریان طرحهای پژوهشی است. فراتر از تمامی این مباحث و دیدگاه‌ها در بحث فرآیند پژوهش، یک نکته اساسی لزوم بهره‌مندی از شیوه‌های مدیریتی منعطف و

دیدگاه‌های پویا در مدیریت سازمانهای پژوهشی است، به نحوی که چنین سازمانهایی گرفتار دیوانسالاری و برخی پیچیدگی‌های رایج در سایر سازمانهای اجرایی نشوند. اگرچه پرداختن به جزئیات شیوه مدیریت مناسب این گونه سازمانها خود به بحثی جداگانه و مفصل نیاز دارد، با این وجود تقویت و توسعه دیدگاههای کار تیمی، مدیریت مشارکتی و تفویض اختیار در سازمانها و نهادهای پژوهشی امری الزامی و ضروری است. بدون شک اعمال مدیریتی صحیح بر سازمانهای پژوهشی در کنار هدایت صحیح فرآیند پژوهش، نتایج حاصل از این فرآیند را بهبود خواهد داد.

خوشبختانه در سالهای اخیر همواره مدیران اقبال مناسبی را به فعالیتهای تحقیقاتی و مطالعاتی نشان داده‌اند. بسیاری از پیشرفت‌های علمی به دست آمده در کشور نیز ناشی از همین اقبال و برنامه‌ریزی‌ها بوده است. با این وجود همچنان به نظر می‌رسد که فاصله میان تحقیقات انجام شده در نهادهای پژوهشی با میدان عمل و واقعیت بسیار است. امید است در آینده شاهد برنامه‌ریزی و نظارت دقیق‌تر برای رفع این فاصله در مسیر پیشرفت روز افزون کشورمان باشیم.

تایید رییس موسسه: ☐	تایید حوزه ریاست: ☐	تایید مدیر ذیربط: ☐	تایید تهیه کننده: ☐
---	---	---	---